

**PRACOWNICZE PROGRAMY EMERYTALNE
W 2012 ROKU**

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, CZERWIEC 2013 R.
DLU/A/R/2012/001**

DEPARTAMENT LICENCJI UBEZPIECZENIOWYCH I EMERYTALNYCH

słowa kluczowe: PRACOWNICZE PROGRAMY EMERYTALNE, DODATKOWA FORMA OSZCZĘDZANIA NA EMERYTURĘ

SYNTEZA

Celem poniższego raportu jest prezentacja aktualnych danych dotyczących pracowniczych programów emerytalnych (PPE), będących jednym z elementów III filara systemu emerytalnego w Polsce. W opracowaniu przedstawiono podstawowe informacje charakteryzujące rynek pracowniczych programów emerytalnych według stanu na dzień 31.12.2012 r., jak również analizę porównawczą wybranych zagadnień przy uwzględnieniu danych za lata 1999-2012.

Wykorzystane w raporcie dane pozyskano od instytucji zarządzających środkami gromadzonymi w ramach programów (zakłady ubezpieczeń na życie, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, pracownicze towarzystwa emerytalne) oraz od pracodawców prowadzących PPE, którzy zgodnie z przepisami ustawy o PPE¹, zobowiązani są do przekazywania organowi nadzoru rocznej informacji dotyczącej realizacji prowadzonego programu. Zakres tych informacji i tryb ich przekazywania określa Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 28 maja 2004 r. w sprawie przekazywania przez pracodawcę organowi nadzoru rocznej informacji dotyczącej realizacji prowadzonego pracowniczego programu emerytalnego (Dz. U. Nr 123, poz. 1297).

- na koniec 2012 r. funkcjonowały **1.094** pracownicze programy emerytalne, w tym: 758 realizowanych w formie umowy z zakładem ubezpieczeń, 301 realizowanych w formie umowy z funduszem inwestycyjnym, 35 realizowanych z pracowniczym funduszem emerytalnym;
- wartość aktywów zgromadzonych w pracowniczych programach emerytalnych na dzień 31.12.2012 r. wyniosła **8,3 mld zł** i wzrosła o blisko 27% w stosunku do 2011 r.;
- według stanu na 31.12.2012 r. PPE objętych było **358,1 tys. osób**, co stanowiło (według dostępnych danych) 2,29%² ogółu liczby osób pracujących;
- średnia wartość aktywów przypadających na statystycznego uczestnika PPE w dniu 31.12.2012 r. wyniosła **23,8 tys. zł** i wzrosła o ponad 4,5 tys. zł w porównaniu do 2011 r.³;
- w 2012 r. pracodawcy prowadzący programy wpłacili do PPE **1.079,5 mln zł** tytułem składki podstawowej, zaś uczestnicy z własnych środków przekazali **34,2 mln zł** (składka dodatkowa);
- średnia roczna składka podstawowa przypadająca na jednego uczestnika PPE wyniosła **3 707 zł** (wzrost o 61 zł w stosunku do 2011 r.), zaś średnia roczna składka dodatkowa przypadająca na jednego uczestnika PPE – **1 210 zł** (wzrost o 91 zł w stosunku do 2011 r.);
- w 2012 r. z PPE dokonano wypłat na łączną kwotę **204,1 mln zł**, średnia wartość wypłaty wyniosła **24,5 tys. zł**;
- blisko **11 tys.** uczestników w 2012 r. przekazało środki zgromadzone w PPE do innego PPE lub na IKE, zaś łączna wartość wypłat transferowych wyniosła **214,9 mln zł**.

Za najistotniejsze zjawiska, jakie miały miejsce na rynku PPE w 2012 r. uznać należy:

- poprawę podstawowych parametrów charakteryzujących rynek PPE w porównaniu z rokiem 2011: znaczący przyrost wartości aktywów zgromadzonych w pracowniczych programach emerytalnych oraz istotne zwiększenie się liczby uczestników programów;
- niejednorodny rozwój poszczególnych form, w jakich mogą być realizowane pracownicze programy emerytalne: poprawa większości wskaźników dla programów zarządzanych przez fundusze inwestycyjne, zachowanie status quo w programach w formie pracowniczego funduszu emerytalnego, niższe parametry rozwoju dla programów w formie ubezpieczeniowej;
- obniżenie się nominalnej liczby programów funkcjonujących w stosunku rok do roku, nie poparte jednakże spadkiem liczby uczestników i wartości aktywów;
- zdeterminowanie rozwoju tego rynku w przeważającej mierze przez czynniki zmieniającego się otoczenia (czynniki makroekonomiczne, sytuacja na rynkach finansowych, warunki prowadzenia biznesu etc.); na rynku tym zasadniczo nie występują trwalsze, wieloletnie tendencje charakteryzujące rynki bardziej dojrzałe.

---

1 Art. 23 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. Nr 116, poz. 1207 z późn. zm.).

2 Zgodnie z kwartalną informacją GUS o aktywności ekonomicznej ludności z dn. 22.03.2013 r. liczba osób pracujących na koniec IV kwartału 2012 r. wyniosła 15,636 mln osób.

3 Średnia wyliczona jako iloraz wartości środków w PPE na koniec roku i średniej liczby uczestników z początku i końca roku.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	5
2.	STRUKTURA PRACOWNICZYCH PROGRAMÓW EMERYTALNYCH W PODZIALE NA FORMY	7
3.	STRUKTURA PRACODAWCÓW WEDŁUG KRYTERIUM SIEDZIBY ORAZ FORMY PRAWNEJ	8
4.	UCZESTNICY PPE	9
5.	SKŁADKI	12
6.	WYPŁATY I WYPŁATY TRANSFEROWE	15
7.	AKTYWA ZGROMADZONE W PPE	17
8.	PRZEPIY W ŚRODKÓW NA RACHUNKACH UCZESTNIKÓW PPE W 2012 R.	18
9.	NADZÓR NAD PPE W 2012 R.	19
10.	KONKLUZJE.....	23
	SPIS WYKRESÓW	25
	SPIS TABEL.....	25

1. WPROWADZENIE

Pracownicze programy emerytalne wraz z indywidualnymi kontami emerytalnymi oraz indywidualnymi kontami zabezpieczenia emerytalnego stanowią III filar zreformowanego systemu ubezpieczenia społecznego. Pracownicze programy emerytalne są dobrowolną formą grupowego oszczędzania na emeryturę, organizowaną przez pracodawcę przy współudziale pracowników. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. Nr 116, poz. 1207 z późn. zm.) składkę podstawową finansuje pracodawca, natomiast pracownik może dobrowolnie dokonywać dodatkowych wpłat z własnych środków w ramach składki dodatkowej. Środki wnoszone do programu są odprowadzane i zarządzane przez instytucję finansową, która jest wybierana przez pracodawcę i pracowników w fazie organizowania programu.

Stosownie do przepisów ww. ustawy, pracownicze programy emerytalne mogą być prowadzone w jednej z czterech form:

- w formie pracowniczego funduszu emerytalnego,
- w formie umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego,
- w formie umowy grupowego ubezpieczenia na życie pracowników z zakładem ubezpieczeń w formie grupowego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym,
- w formie zarządzania zagranicznego⁴.

Pracowniczy program emerytalny może być utworzony przez jednego pracodawcę jako program zakładowy lub też wspólnie z innymi pracodawcami, którzy zdecydowali się na jego realizację na jednakowych warunkach - jako program międzyzakładowy.

Do dnia 31.12.2012 r. organ nadzoru zarejestrował 1.378 PPE, z czego na koniec 2012 r. funkcjonowały 1.094 programy (pozostałe 284 PPE to programy wykreślone z rejestru). Pomimo, iż w 2012 r. zostały utworzone 33 nowe pracownicze programy emerytalne, liczba funkcjonujących programów na koniec roku była niższa niż w 2011 r., bowiem z rejestru pracowniczych programów emerytalnych w 2012 roku zostało wykreślonych aż 55 PPE. Szczegółowe omówienie przyczyn i skutków przeprowadzonych likwidacji pracowniczych programów emerytalnych zawarto w dalszej części niniejszego raportu, niemniej zaznaczyć należy, iż istotna część dokonywanych wykreśleń miała charakter „techniczny” i nie wiązała się z definitywną utratą uczestników czy przeniesieniem środków poza system PPE (16 programów), bądź dotyczyła programów nieaktywnych, w których nie były odprowadzane składki (15 PPE⁵).

Pozostałe 24 wykreślenia dokonane były najczęściej w związku z zawarciem przez pracodawcę i pracowników porozumienia o likwidacji PPE (11 PPE), przy czym liczba programów zlikwidowanych z tej przyczyny była niższa niż w 2011 roku o 7 PPE. Wzrosła z kolei liczba wykreśleń spowodowanych likwidacją lub upadłością pracodawcy (12 PPE, przy 4 w 2011 roku). Przyczyną jednego wykreślenia była jednostronna decyzja pracodawcy o likwidacji programu.

W analizowanym okresie zarejestrowano 33 nowe programy, co było wielkością zbliżoną do odnotowanej zarówno w 2010, jak i 2011 roku (odpowiednio 29 i 37 PPE). Wszystkim nowozarejestrowanym programom nadano formę ubezpieczeniową lub też umowy z funduszem inwestycyjnym (nie utworzono żadnego programu w formie pracowniczego funduszu emerytalnego). Odmiennie jak w roku poprzednim, rozkład nowych programów pomiędzy te dwie formy był niemal równy (15 programów ubezpieczeniowych, 18 z funduszem inwestycyjnym), podczas gdy w 2011 roku programów zarządzanych przez fundusze inwestycyjne było 2,5-krotnie więcej niż ubezpieczeniowych.

W 2012 r. zarejestrowano 33 programy.

W 2012 r. z rejestru wykreślono 55 PPE.

W 2012 r. nie powstał żaden program w formie pracowniczego funduszu emerytalnego.

---

⁴ Na dzień sporządzenia raportu Komisja Nadzoru Finansowego nie wydała żadnej decyzji o wpisie do rejestru PPE programu prowadzonego w formie zarządzania zagranicznego.

⁵ Dokładna liczba tego typu programów, ze względu na ograniczone dane jakimi dysponuje UKNF, jest trudna do określenia, jednakże przyjęto, iż programami nieaktywnymi są wszystkie programy wykreślane z rejestru ppe z przyczyn, o których mowa w art. 40 ust. 3 ustawy o ppe, art. 41a ust. 1 pkt 1) ustawy o ppe.

Z danych uzyskanych od podmiotów zarządzających wynika, iż rok 2012 był korzystny pod względem skali uczestnictwa, gdyż 13,5 tys. osób zostało objętych zabezpieczeniem zapewnianym przez system pracowniczych programów emerytalnych. Ogółem na koniec 2012 roku w pracowniczych programach emerytalnych uczestniczyło 358,1 tys. pracowników, przy czym roczny przyrost ich liczby wyniósł 4% (najwięcej od 2008 roku).

Aktywa zgromadzone w pracowniczych programach emerytalnych w 2012 roku istotnie się zwiększyły: o kwotę 1,7 mld zł i według stanu na 31.12.2012 r. osiągnęły wartość 8,351 mln zł (wzrost o blisko 27% w stosunku rocznym). Przeciętna wartość środków zgromadzonych na rachunku statystycznego uczestnika PPE wyniosła w 2012 r. średnio 23,8 tys. zł i wzrosła o ponad 4,5 tys. zł.

**Na koniec
2012 r. w PPE
zgromadzono
ponad
8,3 mld zł.**

Pracodawcy prowadzący PPE w 2012 r. odprowadzili na konta swoich pracowników składki podstawowe w wysokości 1.079,5 mln zł. Jednakże, choć roczna wartość składek wniesionych na konta uczestników pracowniczych programów emerytalnych podobnie jak rok wcześniej przekroczyła 1 miliard złotych, to nie odnotowano istotnego zwiększenia tej wartości (przyrost o 3,6%). Ponadto, w 2012 r. uczestnicy zasilili swoje konta kwotą 34,2 mln zł z tytułu dobrowolnych składek dodatkowych, tj. kwotą o 12% wyższą niż w roku 2011. Co istotne, jest to drugi z kolei rok, w którym suma sfinansowanych przez uczestników samodzielnie składek dodatkowych wzrasta o ok. 4 mln zł, a ich przyrost – w ujęciu procentowym – wyraża się liczbą dwucyfrową. We wcześniejszych latach roczna wartość odprowadzanych składek dodatkowych wahała się jedynie nieznacznie i oscylowała w granicach 24-26 mln zł. Natomiast w latach 2011 i 2012 następował ich wzrost o 4 mln zł w każdym roku, zaś łączna suma składek dodatkowych – podobnie jak w przypadku składki podstawowej - przekraczała nienotowane wcześniej wartości.

Tabela 1. Wybrane dane dot. rynku PPE w latach 2003-2012

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba działających PPE (liczba wpisanych PPE pomniejszona o wykreślone PPE)	207	342	906	974	1 019	1 078	1 099	1 113	1 116	1 094
Liczba PPE zarejestrowanych w danym roku	72	139	597	96	62	77	49	29	37	33
Liczba PPE wykreślonych w danym roku	47	4	33	25	19	15	32	15	34	55
Liczba uczestników PPE (w tys.)	96,5	129,1	260,3	281,5	312,1	325,0	333,5	342,5	344,6	358,1
Wartość składek podstawowych odprowadzonych w danym roku (w mln zł)	211,1	256,0	397,8	670,4	724,2	806,0	864,4	948,3	1 041,8	1 079,5
Wartość składek dodatkowych odprowadzonych w danym roku (w mln zł)	12,2	11,7	15,8	22,7	23,3	26,0	24,5	26,3	30,5	34,2
Wartość zgromadzonych aktywów na koniec roku (w mln zł)	527,0	919,5	1 695,5	2 793,2	3 806,4	3 607,7	4 998,2	6 286,1	6 597,7	8 350,9
Średnia roczna składka podstawowa na uczestnika (w zł)	bd.	2 705	2 445	2 818	2 845	2 975	3 115	3 335	3 646	3 707
Średnia roczna składka dodatkowa na uczestnika (w zł)	bd.	1 025	1 042	1 127	1 013	1 001	915	1 002	1 119	1 210
Średnia wartość rachunku PPE na koniec roku na uczestnika (w zł) ⁶	bd.	8 152	8 710	10 318	12 825	11 325	15 180	18 597	19 204	23 766,8

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE i pracodawców prowadzących PPE, obliczenia własne.

⁶ Średnia wyliczona jako iloraz wartości środków w ramach PPE na koniec roku i średniej liczby uczestników z początku i końca roku.

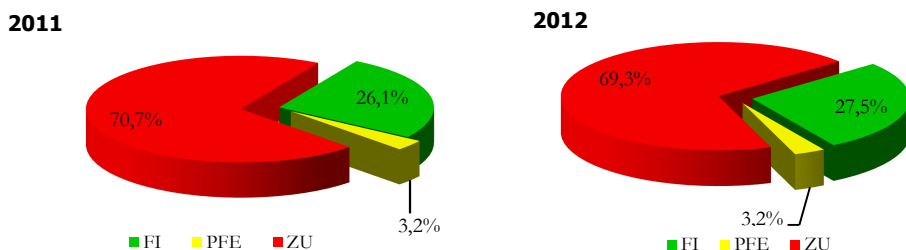
2. STRUKTURA PRACOWNICZYCH PROGRAMÓW EMERYTALNYCH W PODZIALE NA FORMY

Na koniec 2012 r. funkcjonowały 1.094 programy, prowadzone przez 1.138 pracodawców⁷, w tym:

- 758 w formie umowy grupowego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym,
- 301 w formie umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego,
- 35 w formie pracowniczego funduszu emerytalnego.

Na koniec 2012 r. funkcjonowały 1.094 PPE prowadzone przez 1.138 pracodawców.

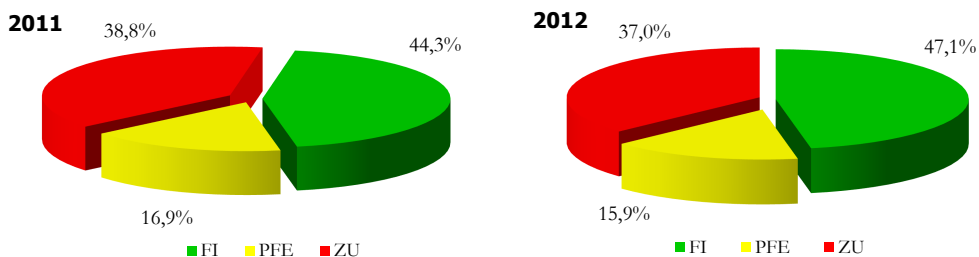
Wykres 1. Struktura PPE według liczby programów w poszczególnych formach

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Najczęściej realizowaną formą PPE w 2012 r. były, podobnie jak w latach poprzednich, programy w formie ubezpieczeniowej. Należy jednak odnotować, iż w ostatnich latach następuje coroczne obniżanie się nominalnej liczby programów realizowanych w tej formie, przy jednoczesnym stałym wzroście liczby programów w formie umowy z funduszem inwestycyjnym i zachowaniu nieznacznego przyrostu programów zarządzanych przez pracownicze fundusze emerytalne. Począwszy od 2008 roku liczba programów prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń spadła o 45 PPE (z 803 do 758 programów), podczas gdy w tym samym okresie o 50 PPE wzrosła liczba programów zarządzanych przez fundusze inwestycyjne. W ostatnim roku zjawisko to było bardzo dobrze widoczne, bowiem liczba programów prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń spadła o 31 PPE, przy jednoczesnym zwiększeniu się liczby programów realizowanych przez fundusze inwestycyjne o 10 PPE. Wpływ na tę sytuację miała przede wszystkim znaczna liczba wykreśleń dot. programów ubezpieczeniowych (45 na 55 wykreśleń ogółem dotyczyło programów w tej formie).

Wykres 2. Struktura PPE według liczby uczestników w poszczególnych formach

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

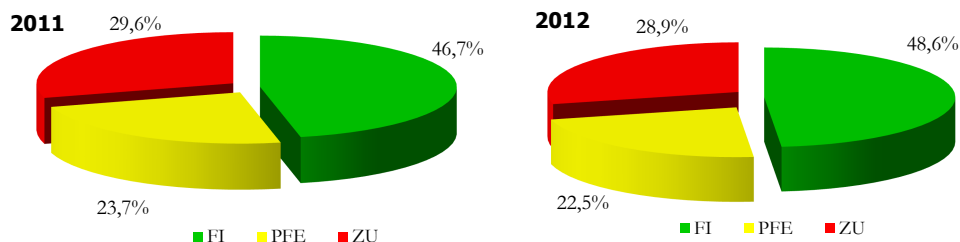
Na koniec 2012 r. w pracowniczych programach emerytalnych uczestniczyło 358,1 tys. osób. Liczba uczestników PPE w 2012 r. wzrosła zatem w porównaniu z 2011 r. o blisko 4%, co jest najwyższym przyrostem zarówno w wartościach bezwzględnych (niespełna 13,5 tys. osób), jak i procentowych począwszy od roku 2008. Wzrost ten dotyczył jednakże tylko jednej z form – umowy z funduszem inwestycyjnym, zaś w pozostałych formach odnotowano spadek liczby

Na koniec 2012 r. w PPE uczestniczyło 358,1 tys. osób.

⁷ Część pracodawców realizuje programy o charakterze międzyzakładowym.

uczestników. Zatem 4-procentowy przyrost uczestników należy traktować jako wartość netto, bowiem kompensuje w sobie znacznie wyższy wzrost liczby nowych uczestników (o blisko 16 tys. osób w programach prowadzonych przez fundusze inwestycyjne) oraz spadek liczby uczestników w pozostałych dwu formach (o około 1,2 tys. osób w każdej z tych form). Natomiast przyrost liczby uczestników tylko dla programów prowadzonych przez fundusze inwestycyjne wyniósł ponad 10%, co jest skutkiem przede wszystkim zarejestrowania w 2012 roku (oraz końcówce 2011 roku) kilku programów tworzonych przez dużych pracodawców (np. ING Bank Śląski S.A., Volkswagen Poznań Sp. z o.o., Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A., ZAK S.A.), do których to programów przystąpiło po kilka tysięcy osób.

Wykres 3. Struktura PPE według wartości aktywów w poszczególnych formach

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE i pracodawców prowadzących PPE; obliczenia własne

Aktywa zgromadzone w pracowniczych programach emerytalnych według stanu na 31.12.2012 r. miały wartość 8.350,9 mln zł. W 2012 r. wartość środków zarządzanych przez instytucje finansowe w ramach PPE zwiększyła się o 1.753,2 mln zł, tj. o blisko 27%, to jest istotnie więcej niż w roku 2011, kiedy ich przyrost wyniósł zaledwie 5%.

Przyrost wartości aktywów PPE w 2012 r. wyniósł 27%.

We wszystkich formach PPE odnotowany przyrost wartości środków był dwucyfrowy, przy czym w pracowniczych funduszach emerytalnych oraz formie ubezpieczeniowej oscylował on w granicach 20-24% (wzrost wartości środków odpowiednio o 316,1 i 463,4 mln zł), natomiast w przypadku programów zarządzanych przez fundusze inwestycyjne nieznacznie przekroczył 30% (wzrost o 973,7 mln zł).

Analizując przyczyny zwiększonej dynamiki wzrostu wartości aktywów, należy wskazać przede wszystkim na poprawę koniunktury na rynku finansowym, jaka miała miejsce w 2012 roku: wysokie wzrosty indeksów giełdowych tak krajowych, jak i zagranicznych oraz hossę na rynku krajowych dłużnych papierów wartościowych. Natomiast w nikłym stopniu za przyrost ten odpowiada zwiększenie wartości składek odprowadzanych do pracowniczych programów emerytalnych, bowiem wzrost ten w 2012 roku wyniósł niespełna 4%.

3. STRUKTURA PRACODAWCÓW WEDŁUG KRYTERIUM SIEDZIBY ORAZ FORMY PRAWNEJ

Według stanu na 31.12.2012 r., najwięcej pracodawców prowadzących PPE działało na terenie województw: mazowieckiego i śląskiego (po 15-18%) oraz wielkopolskiego i pomorskiego (10-11%). Ze względu na niewielki udział nowotworzonych PPE w ogólnej liczbie zarejestrowanych programów, rozkład pracodawców pomiędzy poszczególne województwa utrzymuje się na podobnym poziomie jak w latach poprzednich.

Tabela 2: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na województwa (stan na dzień 31.12.2012 r.)

Województwo	Udział działających pracodawców w rynku PPE
dolnośląskie	5,88%
kujawsko-pomorskie	4,48%
lubelskie	2,28%
lubuskie	1,58%

łódzkie	6,50%
małopolskie	7,81%
mazowieckie	18,09%
opolskie	3,60%
podkarpackie	3,42%
podlaskie	2,37%
pomorskie	10,01%
śląskie	15,46%
świętokrzyskie	1,84%
warmińsko-mazurskie	2,28%
wielkopolskie	11,33%
zachodniopomorskie	3,07%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Podobnie jak w roku 2010 i 2011, co drugi pracodawca prowadzący PPE na koniec 2012 r. był zorganizowany w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, natomiast co czwarty jako spółka akcyjna. Wśród pozostałych form organizacyjno-prawnych pracodawców najliczniej reprezentowane są spółdzielnie oraz działalność gospodarcza wykonywana osobiście przez osobę fizyczną (odpowiednio 11,5% i 5,4%). Co ciekawe, wśród pracodawców, którzy założyli program w 2012 roku udział podmiotów zorganizowanych w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjnej jest identyczny jak opisany powyżej, tj. odpowiednio 52% i 25% (pozostałe programy utworzyły m.in. osoby fizyczne, spółdzielnia i stowarzyszenie).

Tabela 3: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na formę prawną (stan na dzień 31.12.2012 r.)

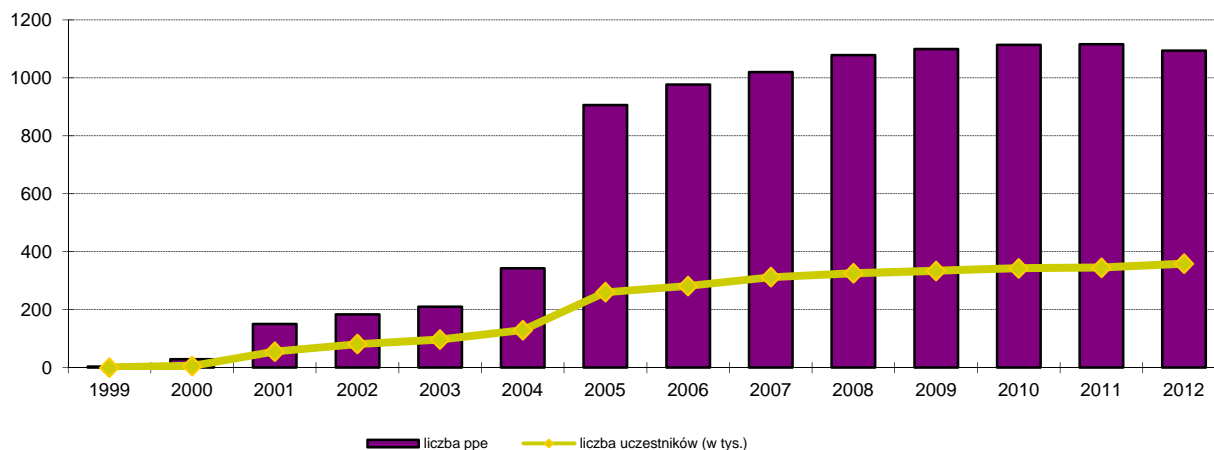
Forma prawna pracodawcy	Udział działających pracodawców w rynku PPE
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	49,03%
Spółka akcyjna	25,22%
Spółdzielnia	11,51%
Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą	5,36%
Spółka jawna	3,25%
Jednostka badawczo-rozwojowa	0,97%
Państwowa jednostka organizacyjna posiadająca osobowość prawną	0,61%
Spółka cywilna	0,79%
Oddział przedsiębiorców zagranicznych, przedsiębiorstwo zagraniczne	0,44%
Szkoła wyższa	0,53%
Fundacja	0,35%
Stowarzyszenie	0,44%
Samorząd gospodarczy i zawodowy	0,18%
Inne	1,32%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

4. UCZESTNICZY PPE

Liczba uczestników pracowniczych programów emerytalnych na koniec 2012 r. wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 13,4 tys. osób i wyniosła 358,1 tys. uczestników. Poniższy wykres prezentuje podstawowe dane liczbowe dotyczące PPE: liczbę programów oraz liczbę uczestników w latach 1999-2012.

W 2012 r. liczba uczestników wzrosła o 13,4 tys. osób.

Wykres 4: Rozwój PPE – liczba programów oraz liczba uczestników PPE w latach 1999-2012

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Analiza danych opisujących rynek pracowniczych programów emerytalnych w roku 2012 musi prowadzić do wniosku, iż jego rozwoju nie można mierzyć jedynie liczbą rejestrowanych programów. W tym roku po raz pierwszy mamy bowiem do czynienia ze spadkiem nominalnej liczby funkcjonujących programów (o 22 PPE w porównaniu z ich stanem na koniec 2011 roku), ale jednocześnie najwyższym od 2007 roku wzrostem ilości uczestników tych programów (o blisko 13,5 tys. osób). Pomimo, iż skali tego rynku nadal nie można uznać za satysfakcjonującą, to dane dotyczące liczby pracowników objętych tą formą zabezpieczenia emerytalnego w roku 2012, jak też odnotowany dość istotny przyrost wartości środków zgromadzonych w PPE pozwalają mieć nadzieję na zrównoważony rozwój tego rynku w przyszłości.

W roku 2012 istotnie wzrosła podstawowe wskaźniki rozwoju PPE za wyjątkiem liczby programów.

Na koniec 2012 r. 84% osób objętych dobrowolnym zabezpieczeniem emerytalnym w ramach PPE stanowili uczestnicy czynni, czyli osoby, na rzecz których w ostatnim kwartale pracodawca odprowadził składki podstawowe. Pozostałe 16% stanowili uczestnicy bierni, tzn. osoby na rzecz których nie były odprowadzane składki. Są to np. osoby, które dobrowolnie wystąpiły z programu, bądź zmieniły pracodawcę i pozostawiły środki w programie prowadzonym przez dotychczasowego pracodawcę. W kategorii tej uwzględniani są także inni uczestnicy, za których w ostatnim kwartale roku nie były odprowadzane składki (jak uczestnicy programów, w których czasowo zawieszono odprowadzanie składek, uczestnicy programów uruchamianych na przełomie roku etc.), którzy nie mieszczą się w zakresie pojęciowym uczestnika biernego, jednakże są ujmowani w tej pozycji w sprawozdaniach przekazywanych UKNF przez instytucje finansowe.

W 2012 r. nastąpił wzrost liczby uczestników czynnych w PPE.

Tabela 4: Liczba uczestników czynnych i biernych w PPE (w tys.)

Forma PPE	Liczba uczestników czynnych		Liczba uczestników biernych	
	2011	2012	2011	2012
FI	130,2	156,2	22,4	12,2
PFE	34,5	33,4	23,7	23,6
ZU	115,6	112,5	18,3	20,1
Ogółem PPE	280,3	302,1	64,4	55,9

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

W przeciwieństwie do 2011 roku, w ubiegłym roku nastąpił zarówno nominalny wzrost liczby uczestników czynnych (z 280,3 do 302,1 tys. osób), jak i wzrost stosunku uczestników czynnych do biernych (odpowiednio 81/19 w 2011 roku i 84/16 w 2012 roku). Zależności te najwyraźniej widoczne są w programach realizowanych przez fundusze inwestycyjne, w których liczba uczestników biernych spadła o blisko połowę (o niespełna 10 tys. osób), przy jednoczesnym wzroście liczby uczestników czynnych o ponad 25 tys. osób. Tym samym

stosunek uczestników czynnych do uczestników biernych dla tej formy wyniósł w 2012 roku 93/7, przy 85/15 w 2011 roku.

Przyczyn powyższego należy upatrywać w kilku czynnikach. Jako podstawowy wskaźnik należy wzrost liczby uczestników programów ogółem (głównie wynikający z przystępowania pracowników do nowozarejestrowanych PPE), co ma bezpośredni wpływ na zwiększenie się liczby uczestników czynnych ogółem. Natomiast przyczyny spadku liczby uczestników biernych (w programach prowadzonych przez fundusze inwestycyjne) mogą być wielorakie i są trudne do jednoznacznego określenia przy tym zakresie danych, jakimi dysponuje organ nadzoru.

Wskaźnik uczestnictwa w pracowniczych programach emerytalnych, wyznaczony jako stosunek liczby uczestników, na rzecz których wnoszone są składki do programów oraz liczby osób zatrudnionych u pracodawców prowadzących PPE, na koniec 2012 r. wyniósł 77,5% i wzrósł o 3,5 pkt. proc. w stosunku do wskaźnika z końca 2011 r.

Wahania pomiędzy wysokością wskaźnika uczestnictwa w poszczególnych formach są nieznaczne, przy czym wskaźnik ten dla form kapitałowych (umowa z funduszem inwestycyjnym oraz forma pracowniczego funduszu emerytalnego) wynosi 78%, natomiast dla formy ubezpieczeniowej jest o 2 pkt. proc. niższy i wynosi 76%.

Przyczyny zwiększenia w 2012 roku odsetka osób uczestniczących w programach mogą być dwojakie: w 2012 roku do programów wcześniej zarejestrowanych mogły przystępować osoby, które wcześniej nie zdecydowały się na uczestnictwo w programie, bądź też w programach utworzonych w 2012 r. stosunek osób uczestniczących w programie do ogólnej liczby zatrudnionych mógł być na tyle wysoki, iż przełożył się na wzrost wskaźnika dla całego rynku. Należy ponadto odnotować, iż wskaźnik ten wzrósł w każdej z form, przy czym w programach zarządzanych przez fundusze inwestycyjne wzrost tego wskaźnika wyniósł najwięcej - 5%, zaś najniższy był w programach z pracowniczym funduszem emerytalnym, w których wyniósł zaledwie 0,5%.

W 2012 roku, podobnie jak rok wcześniej, co 10-ty uczestnik PPE oprócz składki finansowanej przez pracodawcę, wnosił do programu z własnych środków kwoty tytułem składki dodatkowej. Co prawda liczba osób opłacających z własnych środków składkę dodatkową nie uległa istotnej zmianie w porównaniu z rokiem 2011, jednakże z tego tytułu odprowadzono łącznie o blisko 4 mln zł więcej niż rok wcześniej.

W analizowanym okresie nadal dominowały programy, w których uczestniczyło mniej niż 50 osób. Pomimo, iż podobnie jak w 2011 roku, co drugi pracowniczy program emerytalny liczył do 50 uczestników, to odsetek programów najmniejszych, tj. obejmujących swoim zasięgiem do 200 uczestników obniżył się w porównaniu do ubiegłego roku o 1,6 pkt. proc. i wyniósł 77,8%. Z kolei odsetek programów największych, tj. liczących powyżej 1.000 uczestników w 2012 r. wzrósł o 0,6 pkt. proc. do 5,8%.

**Tabela 5: Struktura rynku PPE według wielkości programów
(stan na dzień 31.12.2012 r.)**

Liczba uczestników programu	Udział w rynku według wielkości PPE
do 50	51,0%
51-100	13,4%
101-200	13,4%
201-300	6,8%
301-400	3,7%
401-500	1,9%
501-1000	4,0%
1001-1500	2,0%
1501-2000	1,0%
powyżej 2000	2,8%
Ogółem PPE	100,0%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

5. SKŁADKI

Zgodnie z ustawą o pracowniczych programach emerytalnych, wysokość składki podstawowej jest ustalana w umowie zakładowej i może być ona określona procentowo od wynagrodzenia uczestnika, albo też w jednakowej kwocie dla wszystkich uczestników programu albo procentowo od wynagrodzenia z określeniem maksymalnej kwotowej wysokości składki.

Na 1.094 programy funkcjonujące na koniec 2012 r., w przypadku 785 programów wysokość finansowanej przez pracodawcę składki została określona jako procent od wynagrodzenia uczestnika programu, w tym w 123 przypadkach składka miała dodatkowo kwotowy limit. W pozostałych programach wysokość składki podstawowej została określona kwotowo i mieściła się w przedziale od 40 do 290 zł w PPE prowadzonych w formie umowy z funduszem inwestycyjnym oraz od 2 do 400 zł w programach w formie umowy z zakładem ubezpieczeń. W przypadku PPE prowadzonych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego we wszystkich programach wysokość składki podstawowej została określona procentowo.

Tabela 6: Wysokość składki podstawowej określona w umowie zakładowej

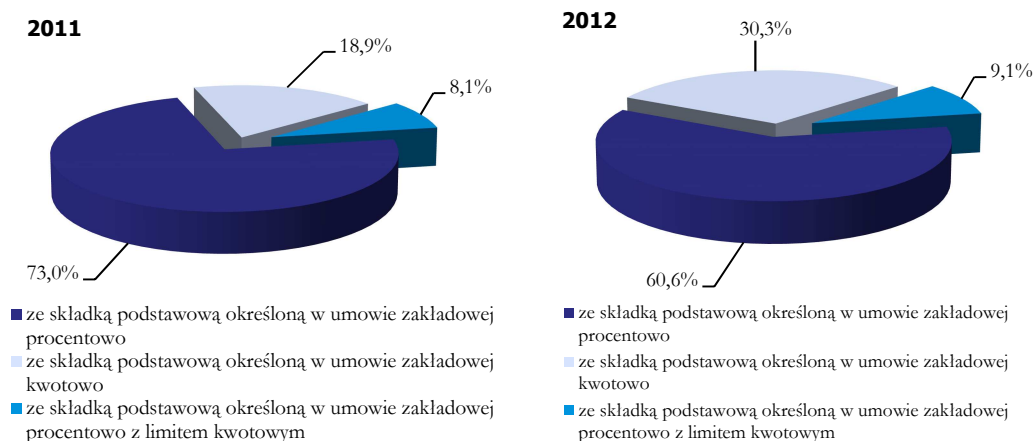
Wysokość składki podstawowej z umowy emerytalnej	Liczba PPE		Udział w rynku	
	2011	2012	2011	2012
poniżej 1%	0	1	0,0%	0,1%
1%-1,99%	30	33	2,7%	3,0%
2%-2,99%	57	56	5,1%	5,1%
3%-3,99%	87	83	7,8%	7,6%
4%-4,99%	85	80	7,6%	7,3%
5%-5,99%	130	105	11,6%	9,6%
6%-6,99%	44	58	3,9%	5,3%
7,00%	370	369	33,2%	33,7%
wysokość składki określona kwotowo	313	309	28,1%	28,3%
Ogółem PPE	1 116	1 094	100,0%	100,0%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Wśród 33 programów wpisanych do rejestru PPE w 2012 r., większość (60%) to programy ze składką podstawową określoną procentowo. W kolejnych 10 programach (blisko 1/3 wpisanych do rejestru w 2012 roku), w umowie zakładowej składka została określona kwotowo, natomiast w 3 - procentowo z limitem kwotowym.

Pracodawcy rejestrujący programy w 2012 roku z większym optymizmem, aniżeli miało to miejsce rok wcześniej szacowali swoje możliwości finansowe, bowiem na 22 nowozarejestrowane programy, w których składka została określona procentowo (w tym z limitem kwotowym) aż w 18-tu składka podstawowa została ustalona na poziomie 5% i więcej, przy czym w 13 przypadkach na maksymalnym dozwolonym poziomie 7% wynagrodzenia. Z drugiej jednak strony w dalszym ciągu wzrastał udział nowozarejestrowanych PPE ze składką podstawową określoną kwotowo (z blisko 19% w 2011 roku do 30% w 2012 roku), co może świadczyć o potrzebie bardziej precyzyjnego oszacowania wydatków na ten cel przez pracodawców.

Wykres 5: Struktura PPE utworzonych w 2011 r. i 2012 r. według sposobu określenia składki podstawowej

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE, obliczenia własne

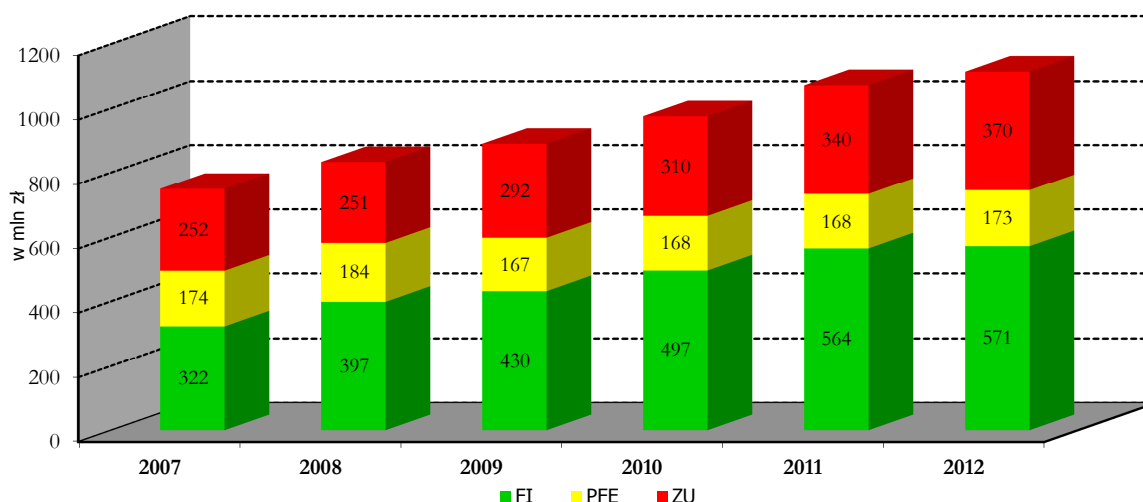
W 2012 r. do pracowniczych programów emerytalnych odprowadzono łącznie 1.113,7 mln zł składek, w tym 1.079,5 mln zł z tytułu składek podstawowych i 34,2 mln zł z tytułu składek dodatkowych. Pomimo, iż wartość odprowadzonych składek wzrosła o ponad 41 mln zł w porównaniu z 2011 rokiem, to za niepokojąco niski należy uznać ich roczny przyrost, zarówno nominalny, jak i procentowy, który wyniósł niespełna 4%. Nominalny roczny przyrost wartości odprowadzanych składek był najniższy od 2003 roku, kiedy roczna wartość odprowadzanych do PPE składek wynosiła zaledwie 220-260 mln zł, podczas gdy obecnie przekracza 1 mld zł. Z kolei tak niski wskaźnik przyrostu składek w wymiarze procentowym nie był jeszcze nigdy notowany, a w ostatnich latach stale oscylował w granicach 10%. Wskaźnik zbliżony do ubiegłorocznych udało się odnotować tylko w przypadku programów realizowanych w formie ubezpieczeniowej (niespełna 9%), podczas gdy w pozostałych dwóch formach wynosił on między 1% a 3%.

W 2012 r. do PPE odprowadzono 1.114 mln zł tytułem składek.

Utrzymał się za to stosunkowo wysoki przyrost kwot wnoszonych przez uczestników tytułem składek dodatkowych (o 12% w stosunku do 2011 roku). Ich wartość w 2012 roku, po raz drugi w historii funkcjonowania PPE przekroczyła 30 mln zł i wyniosła 34,2 mln zł.

Poniżej zaprezentowano roczne sumy składek odprowadzonych do poszczególnych typów instytucji finansowych w ramach PPE w latach 2007-2012.

Wykres 6: Łączna suma składek odprowadzonych do PPE w danym roku w latach 2007-2012

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

W 2012 r. do pracowniczych programów emerytalnych wpłynęło jedynie 40 mln zł składek więcej niż w 2011 r. W tym samym okresie liczba uczestników czynnych, za których odprowadzane były składki wzrosła o 21,8 tys. osób. Odmienne jak w ubiegłych latach, wzrost liczby uczestników czynnych znacznie przewyższył roczny przyrost składek odprowadzanych do programów, co musiało przełożyć się na niższy niż we wcześniejszych okresach wzrost średniej wartości rocznej składki w przeliczeniu na uczestnika.

Wzrost wartości średniej rocznej składki podstawowej przypadającej na jednego uczestnika PPE w 2012 r. wyniósł zaledwie 61 zł (wzrost o 1,7%), przy 312 zł w 2011 roku. Podobnie jak w 2011 r., konto statystycznego uczestnika PPE w 2012 r. zostało zasilone kwotą 3,7 tys. zł (tytułem składki podstawowej). Ponadto, statystyczny uczestnik PPE w 2012 r. przeznaczył z własnych środków 95 zł na dodatkowe wpłaty do PPE (składka dodatkowa). Natomiast średnia roczna wartość odprowadzonych składek dodatkowych wyznaczona w przeliczeniu jedynie na osoby opłacające składkę dodatkową (nie zaś na wszystkich uczestników PPE) wyniosła 1.210,1 zł, tj. o 91 zł więcej niż w 2011 r.

Średnia roczna składka podstawowa przypadająca na uczestnika w 2012 r. wzrosła o 61 zł.

Tabela 7: Wysokość średniej rocznej składki podstawowej i dodatkowej na uczestnika (w zł)

Forma PPE	Średnia roczna składka podstawowa ⁸		Średnia roczna składka dodatkowa ⁹	
	2011	2012	2011	2012
FI	4 026,0	3 870,4	1 064,0	1 113,6
PFE	4 804,5	4 787,6	2 101,7	2 378,9
ZU	2 869,7	3 179,7	736,5	788,7
Rynek PPE	3 646,0	3 707,0	1 118,7	1 210,1

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE i pracodawców prowadzących PPE; obliczenia własne

Analizując zmiany wartości średniej składki podstawowej w przeliczeniu na uczestnika, jakie miały miejsce w 2012 roku w przekroju instytucjonalnym, odnotować należy, iż wzrost tego wskaźnika (choć nieznaczny, gdyż zaledwie o 61 zł) przypisać należy tylko jednej z form – programom prowadzonym przez zakłady ubezpieczeń. W tym przypadku przeciętna składka wzrosła o 310 zł. W pozostałych formach wartość ta uległa obniżeniu w stosunku do 2011 roku (o 17 zł w pracowniczych funduszach emerytalnych i 156 zł w programach zarządzanych przez fundusze inwestycyjne). Trzeba jednak ponownie zaznaczyć, iż spadek wartości średniej składki podstawowej wniesionej na konto statystycznego uczestnika programu prowadzonego w formie umowy z funduszem inwestycyjnym wynikał ze znacznego przyrostu liczby uczestników tych programów, przy jednoczesnym niewielkim wzroście kwoty odprowadzonych składek, zaś wzrost tej wartości w programach prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń w części był spowodowany spadkiem liczby uczestników tych programów.

Z kolei w przypadku składek dodatkowych, najwyższy wzrost średniej składki na uczestnika – podobnie jak w latach 2010-2011 – dotyczył PPE prowadzonych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego i wyniósł on 277 zł. Średnia składka dodatkowa w programach realizowanych w tej formie wynosi 2.378 zł i jest wyraźnie wyższa aniżeli w dwu pozostałych (1.114 zł dla ppe prowadzonych przez fundusze inwestycyjne, 789 zł dla ppe prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń). Średnia wysokość składki dodatkowej w pozostałych formach w 2012 r. wzrosła o ok. 50 zł.

Suma składek podstawowych odprowadzanych w 2012 r. przez pracodawców na rzecz uczestników stanowiła ponad 97% łącznej kwoty składek odprowadzonych na rachunki uczestników w omawianym okresie i wskaźnik ten nie zmienił się w stosunku do poprzedniego roku. Zatem zaledwie 3% składek, jakie trafia na rachunki uczestników PPE, pochodzi z dobrowolnych wpłat pracowników dokonywanych tytułem składki dodatkowej. Oceniając proporcje pomiędzy wielkością składek podstawowych i dodatkowych odprowadzanych

⁸ Średnia wyliczona jako iloraz wartości sumy składek podstawowych odprowadzonych w ramach PPE w 2012 r. i średniej liczby uczestników, na rzecz których pracodawca odprowadzał składki podstawowe z początku i końca roku.

⁹ Średnia wyliczona jako iloraz wartości sumy składek dodatkowych odprowadzonych w ramach PPE w 2012 r. i średniej liczby uczestników wnoszących składki dodatkowe z początku i końca roku.

w ramach PPE, należy jednakże pamiętać, iż znolizowana ustawa o PPE, która weszła w życie z dniem 1 czerwca 2004 r. wprowadziła limit kwoty składek dodatkowych, które mogą być wpłacone przez uczestnika PPE w danym roku. Obecnie suma składek dodatkowych wniesionych przez uczestnika PPE do jednego programu w ciągu roku kalendarzowego nie może przekroczyć kwoty odpowiadającej czteroipółkrotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok. W 2012 r. była to kwota 15,9 tys. zł.

Średnia wysokość składki dodatkowej w PPE, podobnie jak i wartość środków wnoszonych w ramach IKE, kształtowała się w 2012 r., jak i we wcześniejszych latach, znacznie poniżej wyznaczonych limitów: średnia roczna składka dodatkowa na jednego uczestnika PPE w 2012 r. wyniosła 1.210 zł (w 2011 r. 1.119 zł), zaś wysokość średniej wpłaty na IKE wyniosła 2.590 zł (w 2011 r. - 1.980 zł). Powyższe wartości świadczą o stosunkowo niskiej skłonności do oszczędzania na cele emerytalne z własnych środków, nie są zaś związane z ustawowymi ograniczeniami w zakresie limitów kwot, jakie mogą być wpłacone do dobrowolnych form oszczędzania w ramach III filaru.

Średnia roczna składka dodatkowa przypadająca na uczestnika w 2012 r. wzrosła o 91 zł.

6. WYPŁATY I WYPŁATY TRANSFEROWE

Zgodnie z ustawą o PPE, zgromadzone przez uczestnika na jego rachunku środki mogą podlegać wypłacie, wypłacie transferowej (do innego PPE lub na IKE) lub zwrotowi. Przesłanki do wycofania środków z programu, w każdym z wyżej wymienionych przypadków, są szczegółowo określone przepisami prawa.

Wypłata zgromadzonych oszczędności może nastąpić:

- na wniosek uczestnika po osiągnięciu przez niego 60 roku życia,
- po przedstawieniu przez niego decyzji o przyznaniu prawa do emerytury, po ukończeniu 55-ego roku życia,
- na wniosek osoby uprawnionej - w przypadku śmierci uczestnika,
- bez wniosku uczestnika w przypadku ukończenia przez niego 70 lat (o ile wcześniej nie wystąpił z wnioskiem o wypłatę środków).

W 2012 r. 8,3 tys. osób wypłaciło środki z rachunków prowadzonych w ramach pracowniczych programów emerytalnych. Łączna wartość wypłat wyniosła 204,1 mln zł, tj. o 42,8 mln zł więcej niż w 2011 r. Tym samym wartość wypłat zrealizowanych w 2012 r. wzrosła o 26% w porównaniu z rokiem 2011. Statystycznie osoba dokonująca wypłaty otrzymała 24,5 tys. zł, tj. o ponad 2 tys. zł więcej niż w 2011 roku.

W 2012 r. wartość wypłat z PPE wyniosła 204,1 mln zł.

Tabela 8: Wysokość wypłat oraz średnia wartość wypłaty przypadająca na 1 uczestnika

Forma PPE	Kwota wypłat (w tys. zł)		Średnia wypłata na uczestnika (w zł)	
	2011	2012	2011	2012
FI	74 820,1	96 678,9	22 550	25 843
PFE	32 172,5	37 767,4	28 674	31 334
ZU	54 276,3	69 617,1	19 517	20 652
Rynek PPE	161 268,9	204 063,4	22 333	24 535

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

Wzrost wartości wypłacanych z PPE środków dotyczył każdej z form: najwięcej, gdyż o blisko 22 mln zł wzrosła wartość wypłat w programach prowadzonych przez fundusze inwestycyjne, o 15,3 mln zł w programach prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń, zaś o 5,6 mln zł – w programach prowadzonych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego.

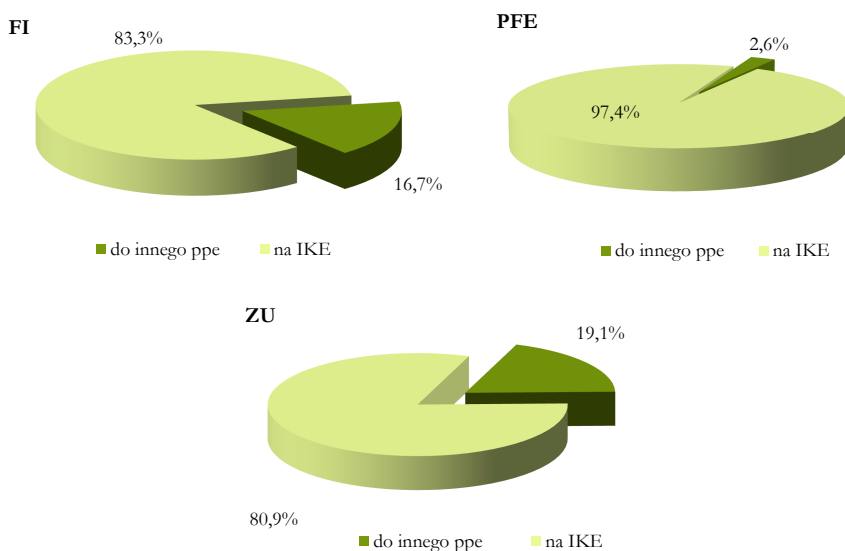
W PPE w formie pracowniczego funduszu emerytalnego istnieje możliwość wypłaty środków z programu w przypadku rozwiązania małżeństwa przez rozwód lub unieważnienia małżeństwa, gdy środki zgromadzone na rachunku członka pracowniczego funduszu były objęte małżeńską wspólnością majątkową. Z danych pozyskanych od instytucji finansowych zarządzających PPE wynika, że w 2012 r. z tego tytułu wypłacono środki 17 osobom na łączną kwotę 371,6 tys. zł.

Przepisy regulujące działalność pracowniczych programów emerytalnych umożliwiają przekazanie zgromadzonych przez uczestnika w PPE środków do programu prowadzonego przez innego pracodawcę lub też na indywidualne konto emerytalne. W omawianym okresie dokonano transferów zgromadzonych w programach środków na kwotę blisko 215 mln zł. Pomimo, iż w porównaniu z 2011 rokiem wartość dokonanych wypłat transferowych spadła o ponad połowę, to nie należy z tego faktu wysnuwać daleko idących wniosków. Trzeba bowiem pamiętać, iż dane z roku 2011 cechuje swoista niereprezentatywność, bowiem w okresie, którego one dotyczą wystąpiło zdarzenie mające incydentalny charakter (zmiana podmiotów zarządzających w kilku programach, w których zgromadzone były znaczne aktywa). Po odliczeniu tych „nadzwyczajnych” kwot, wielkości opisujące poziom dokonanych wypłat transferowych w 2011 i 2012 roku były zbliżone.

W 2012 r. wartość wypłat transferowych z PPE wyniosła 215 mln zł.

Podobnie, struktura wypłat transferowych dokonanych w 2012 roku, po incydentalnej zmianie w 2011 roku, wróciła do relacji obserwowanej wcześniej, kiedy zdecydowanie przeważały wypłaty transferowe dokonywane na IKE. W analizowanym okresie z każdego ze 100 zł przenoszonych z programu do nowej instytucji finansowej, 86 zł trafiało do podmiotów prowadzących IKE, zaś jedynie 14 zł pozostawało w systemie pracowniczych programów emerytalnych. Jeszcze wyższy odsetek wypłat transferowych dokonywanych na IKE dotyczył formy pracowniczego funduszu emerytalnego, gdzie jedynie niespełna 3 ze 100 zł było przenoszone na rachunek uczestnika prowadzony w ramach PPE przez inną instytucję. Powyższe jest jednak spowodowane raczej brakiem możliwości przeniesienia środków do innego programu w przypadku np. zmiany pracodawcy (brak PPE u nowego pracodawcy), niż rzeczywistym wyborem pomiędzy IKE a PPE.

Wykres 7: Struktura wypłat transferowych w 2012 r. w poszczególnych formach PPE

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

Tabela 9: Wartość wypłat transferowych do PPE prowadzonego przez innego pracodawcę

Forma PPE	Kwota wypłat transferowych dokonanych do innego PPE (w tys. zł)		Struktura (w %)	
	2011	2012	2011	2012
FI	261 037,7	9 269,6	79,2%	30,0%
PFE	50 742,5	1 419,7	15,4%	4,6%
ZU	17 942,6	20 160,6	5,4%	65,4%
Rynek PPE	329 722,8	30 849,9	100,0%	100,0%

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

W analizowanym okresie wartość zrealizowanych wypłat transferowych na rynku PPE stanowiła niespełna 10% wypłat do innego PPE dokonanych w 2011 roku (przyczyny tak istotnego spadku skali zrealizowanych wypłat transferowych opisano powyżej). Wypłaty transferowe zrealizowane do innych podmiotów działających na rynku PPE dotyczyły 1,8 tys. osób, co oznacza, że średnia wypłata transferowa dokonywana pomiędzy pracowniczymi programami emerytalnymi na jednego uczestnika wyniosła około 17,2 tys. zł.

**Transfer do PPE
wyniósł 30,9
mln zł.**

Z informacji uzyskanych od podmiotów zarządzających środkami w PPE wynika także, iż w 2012 r. uczestnicy pracowniczych programów emerytalnych przetransferowali 184,1 mln zł na indywidualne konta emerytalne. Wypłaty transferowe z PPE na IKE dotyczyły 9,1 tys. osób. Średnia wypłata transferowa środków z PPE na rachunek IKE w omawianym okresie wyniosła zatem 20,2 tys. zł i wzrosła na przestrzeni roku o prawie 2 tys. zł.

**Transfer na IKE
wyniósł
184,1 mln zł.**

Tabela 10: Wypłaty transferowe na IKE

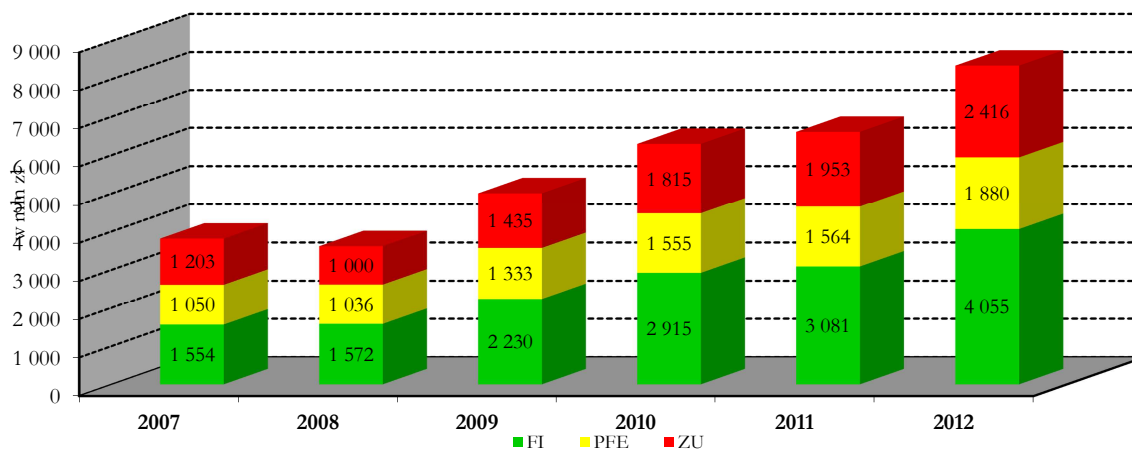
	2011	2012
Liczba wypłat transferowych	8 604	9 133
Wartość wypłat transferowych (w tys. zł)	157 223	184 069
Średnia wypłata transferowa na rachunek IKE (w tys. zł)	18,3	20,2

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

7. AKTYWA ZGROMADZONE W PPE

Wartość aktywów zgromadzonych w PPE na koniec 2012 r. wyniosła 8,3 mld zł, co oznacza wzrost o 27% w stosunku do 2011 r.

Wykres 8: Aktywa PPE zgromadzone w poszczególnych instytucjach finansowych w latach 2007-2012 (według stanu na koniec danego roku)

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

W każdej z form, w jakich realizowane są pracownicze programy emerytalne, dynamika przyrostu wartości aktywów w 2012 roku przekroczyła wartość 0,2, przy czym najwyższa była w programach realizowanych przez fundusze inwestycyjne, w których w ostatnim roku aktywa wzrosły o blisko 1 mld zł (tj. o 1/3).

Tak znaczący przyrost wartości rynku PPE został osiągnięty przede wszystkim dzięki zyskom realizowanym przez zarządzających na działalności lokacyjnej. Roczne wpływy netto do PPE, wyznaczone jako odprowadzone w 2012 roku składki i wpłaty transferowe do PPE skorygowane o kwoty zrealizowanych przez uczestników wypłat i wypłat transferowych poza PPE wyniosły 740 mln zł. Kwota pozostała z ponad 1,7 mld zł rocznego przyrostu aktywów, po uwzględnieniu wpływów netto do PPE odnotowanych w 2012 roku, wynosi nieco ponad 1 mld zł i jest efektem zysku zrealizowanego na inwestycjach dokonywanych przez zarządzających środkami.

**Blisko połowa
środków
zgromadzonych
w PPE
zarządzana jest
przez fundusze
inwestycyjne.**

Największy udział w rynku PPE mierzony wartością zgromadzonych aktywów w 2012 r. miały – podobnie jak w latach ubiegłych - fundusze inwestycyjne. Na koniec 2012 r. wartość zgromadzonych oszczędności emerytalnych w tych instytucjach wynosiła 4 055 mln zł, co stanowiło blisko połowę całkowitej kwoty środków zgromadzonych w PPE.

8. PRZEPŁYW ŚRODKÓW NA RACHUNKACH UCZESTNIKÓW PPE W 2012 R.

1) wypływ środków z PPE:

- w 2012 r. z PPE dokonano wypłat na łączną kwotę 204,1 mln zł, tj. o 42,8 mln zł więcej niż w 2011 r. Wypłaty te dotyczyły około 8,3 tys. uczestników PPE (w 2011 r. wypłaty zrealizowało 7,2 tys. uczestników). Przeciętna wartość wypłaty w 2012 r. wyniosła 24,5 tys. zł (w 2011 r. 22,3 tys. zł),
- w omawianym okresie niespełna 11 tys. uczestników dokonało wypłat transferowych środków zgromadzonych w PPE, na łączną kwotę 214,9 mln zł, z czego prawie 86% wartości wypłat stanowiły wypłaty transferowe dokonywane na IKE. Zarówno kwota środków będących przedmiotem wypłat transferowych, jak i liczba osób realizujących wypłaty transferowe w 2012 r. były aż o połowę niższe niż w 2011 r., kiedy 19 tys. uczestników skorzystało z tej instytucji, zaś łączna wartość przenoszonych środków wyniosła 486,9 mln zł.

2) wpływ nowych środków do PPE:

- wpływy z tytułu składek podstawowych wyniosły w 2012 r. 1.079,5 mln zł, co oznacza, że na PPE pracodawcy wpłacili o 3,6% więcej środków niż w roku poprzednim,
- wpływy z tytułu składek dodatkowych wyniosły 34,2 mln zł, co oznacza, że uczestnicy PPE zasilili swoje rachunki kwotą o 12,1% wyższą niż w roku poprzednim,

3) wpływy netto, czyli wpływy nowych środków pomniejszone o wypływy kwot z PPE, wyniosły dla rynku 739,8 mln zł. W poszczególnych formach odnotowano następujące wpływy netto:

- w funduszach inwestycyjnych 435,4 mln zł,
- w zakładach ubezpieczeń 221,0 mln zł,
- w pracowniczych funduszach emerytalnych 83,4 mln zł.

9. NADZÓR NAD PPE W 2012 R.

Opisując rynek pracowniczych programów emerytalnych w 2012 roku należy też wspomnieć o działaniach organu nadzoru podejmowanych w obszarze nadzorczym, które w pewnych aspektach miały wpływ na ocenę rozwoju tego rynku w analizowanym okresie. Chodzi tu przede wszystkim o działania, które skutkowały wykreśleniem programów z rejestru PPE, co przełożyło się na nienotowany nigdy wcześniej spadek nominalnej liczby programów w ujęciu rocznym.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem pracowniczych programów emerytalnych pod względem zgodności ich realizacji z przepisami prawa (art. 36 ust. 1 ustawy o ppe). Nadzorem nie jest jednakże objęty całokształt działalności podmiotów zaangażowanych w prowadzenie programów (pracodawcy, instytucje finansowe, do których odprowadzane są składki), lecz jedynie sposób wykonywania przez te podmioty funkcji związanych z realizacją PPE.

Podstawowym źródłem informacji o funkcjonowaniu programów jest składana organowi nadzoru corocznie przez pracodawców „Roczna informacja dotycząca realizacji pracowniczego programu emerytalnego”. Zakres tej informacji określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 28 maja 2004 r. w sprawie przekazywania przez pracodawcę organowi nadzoru rocznej informacji dotyczącej realizacji prowadzonego pracowniczego programu emerytalnego.

Do wszystkich pracodawców, którzy nie wywiązują się w ustawowym terminie (tj. do 1 marca) z obowiązku złożenia sprawozdania, są wystosowywane pisma wzywające do jej złożenia. W 2012 roku tego rodzaju wezwania zostały przekazane do **163 pracodawców**, zaś w przypadku **27 podmiotów** konieczne było wystosowanie ponownego wezwania. Łącznie ze sprawozdaniami złożonymi w odpowiedzi na ww. pisma, w 2012 roku do UKNF wpłynęło **1.148 Rocznych informacji** dotyczących realizacji pracowniczego programu emerytalnego.

Organ nadzoru dokonał analizy wszystkich ww. sprawozdań w celu stwierdzenia, czy nie zawierają one informacji wskazujących na możliwość wystąpienia nieprawidłowości w realizacji PPE przez pracodawcę. Efektem podjętych działań była identyfikacja 21 pracodawców, u których stwierdzono okoliczności mogące uzasadniać występowanie nieprawidłowości. Do tych pracodawców zostały wystosowane wezwania nadzorcze do złożenia dalszych wyjaśnień dotyczących prowadzonego programu, a w niektórych przypadkach także powiadomienia o występowaniu nieprawidłowości w programie.

Zarówno skala, jak i rodzaj potencjalnych naruszeń prawa były zróżnicowane. Organ nadzoru, mając na względzie przede wszystkim interes uczestników PPE, za szczególnie istotne obszary działań nadzorczych uznaje:

- nieodprowadzanie przez pracodawcę składek podstawowych w programie,
- nieuruchomienie przez pracodawcę programu w okresie 1 roku od rejestracji programu,
- niski wskaźnik uczestnictwa w programie,
- naruszenie warunków zawieszenia/ograniczenia wysokości składek podstawowych w programie.

Szczególnie często spotykanymi naruszeniami było nieodprowadzanie składek do programu. W kilkunastu przypadkach stwierdzono też, iż w pracowniczym programie emerytalnym nie uczestniczy żaden pracownik. Pracodawcy realizujący tego typu programy, po złożeniu organowi nadzoru wyjaśnień odnośnie przyczyn zaistniałej sytuacji, decydowali o zakończeniu bytu prawnego takiego nieaktywnego programu. Skutkowało to zwiększeniem liczby programów wykreślonych z rejestru w roku 2012. Należy jednakże podkreślić, iż program, w którym nie uczestniczą już pracownicy, jak też nie są odprowadzane składki, pomimo iż nadal figuruje w rejestrze, nie pełni już swojej podstawowej funkcji (zabezpieczenie emerytalne dla pracowników), dlatego jego wykreślenie należy rozpatrywać tylko w kategoriach statystycznych, nie przeceniając znaczenia tego typu zdarzeń dla oceny rozwoju rynku PPE.

Oprócz programów, w których decyzja o likwidacji była podjęta przez pracodawcę prowadzącego ten program, w 2012 roku **6 programów** zostało wykreślonych z rejestru PPE w trybie niewnioskowym (z urzędu). Organ nadzoru ma możliwość zastosowania tego trybu, gdy stwierdzi, iż zostało zakończone postępowanie likwidacyjne lub upadłościowe pracodawcy prowadzącego pracowniczy program emerytalny, a podmiot obowiązany do złożenia wniosku o wydanie decyzji

o wykreśleniu programu z rejestru nie złożył takiego wniosku (art. 41a ust. 1 pkt 1 ustawy o ppe).

Podmioty, w stosunku do których można byłoby zastosować tryb wykreślenia na podstawie adnotacji zostały wstępnie zidentyfikowane w oparciu o analizę zwrotów korespondencji wystosowanej do pracodawców, którzy nie dopełnili obowiązku złożenia Rocznej informacji dotyczącej realizacji pracowniczego programu emerytalnego. Ostateczna lista tych podmiotów została sporządzona po szczegółowej analizie informacji zawartych we właściwych rejestrach i ewidencjach, w których podmioty te figurowały. Podobnie jak w przypadkach opisanych powyżej, także te programy były programami nieaktywnymi, a więc ich wykreślenie nie łączyło się ze znaczącą utratą uczestników czy spadkiem aktywów.

Kolejną okolicznością, która może prowadzić do formalnej likwidacji pracowniczego programu emerytalnego, lecz nie powoduje realnego odpływu uczestników z systemu PPE są zmiany organizacyjne oraz przekształcenia własnościowe, jakie dotyczą pracodawców prowadzących programy (fuzje i przejęcia, likwidacja lub wydzielenie oddziałów posiadających status pracodawców etc.). Ich efektem częstokroć jest przejściowe realizowanie przez podmiot przejmujący, dwu lub więcej programów. Przepisy ustawy o pracowniczych programach emerytalnych wymagają, aby pracodawca znajdujący się w takiej sytuacji, w maksymalnym terminie 3 lat licząc od dnia przejęcia innego pracodawcy realizującego program, dokonał ujednoczenia prowadzonych programów. W konsekwencji programy prowadzone przez przejętych bądź zlikwidowanych (w przypadku oddziałów) pracodawców, ulegają wykreśleniu z rejestru PPE. Pracownicy tych pracodawców nadal są objęci pracowniczemu programie emerytalnym, z tym jednakże zastrzeżeniem, że jest on prowadzony przez następcę prawnego dotychczasowego pracodawcy. W 2012 roku programów zlikwidowanych z przyczyn, **o których mowa w art. 7 ustawy o ppe było 16.**

Ogółem w 2012 roku z rejestru pracowniczych programów emerytalnych wykreślono **55 programów**. Szczegółowe zestawienie danych dotyczących likwidacji programów zamieszczono poniżej.

Tabela 14: PPE wykreślone w 2012 r.

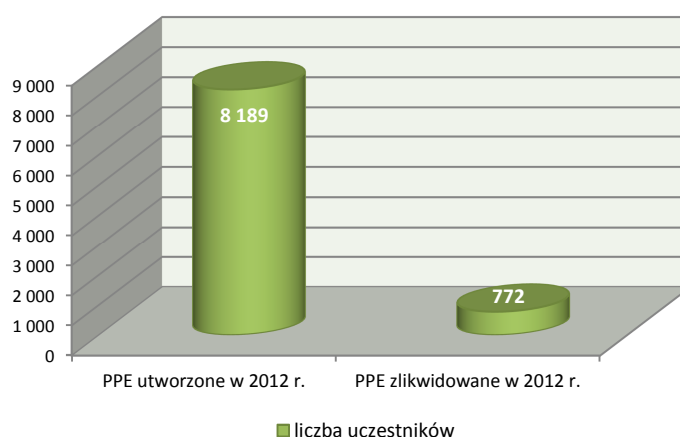
Przyczyna likwidacji	Forma PPE			Ogółem
	FI	PFE	ZU	
Przyczyny określone w art. 7 ustawy o ppe (przekształcenia własnościowe i zmiany organizacyjne dot. pracodawców)	3	-	13	16
Upadłość pracodawcy (art. 40 ust. 2 pkt 1) ustawy o ppe)	-	-	3	3
Likwidacja pracodawcy (art. 40 ust. 2 pkt 1) ustawy o ppe)	2	-	7	9
Zawarcie przez pracodawcę porozumienia w sprawie rozwiązania umowy zakładowej z reprezentacją pracowników (art. 40 ust. 2 pkt 3) ustawy o ppe)	1	1	9	11
Podjęcie przez pracodawcę jednostronnej decyzji o rozwiązaniu umowy zakładowej (art. 40 ust. 2 pkt 4) ustawy o ppe)	-	-	1	1
Przyczyny określone w art. 40 ust. 3 ustawy o ppe (u pracodawcy będącego osobą fizyczną, wspólnika spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej i komandytowo-akcyjnej brak pracowników będących uczestnikami programu)	1	-	8	9
Adnotacje o wykreśleniu programu (wykreślenie z urzędu)	2	-	4	6
Ogółem :	9	1	45	55

Źródło: UKNF, dane z rejestru pracowniczych programów emerytalnych

Oceniając skutki dokonanych w 2012 r. likwidacji programów w kontekście rozwoju rynku pracowniczych programów emerytalnych można zestawzić przedstawione powyżej dane z liczbą programów utworzonych w ubiegłym roku (33 PPE). Takie zestawienie wskazuje na wystąpienie tzw. ujemnego przyrostu liczby programów w ciągu roku, tj. zmniejszenia się *per saldo* ich liczby o 22 PPE. Powyższe mogłoby świadczyć o występowaniu bardzo niekorzystnych zjawisk wpływających na rozwój tego segmentu zabezpieczenia emerytalnego.

Gdy jednak dokonuje się wielopłaszczyznowej analizy, uwzględniając inne czynniki, takie jak zmiana liczby uczestników programów, zmiana wartości środków zgromadzonych na kontach uczestników tego systemu, wnioski są odmienne. Pomimo nominalnego spadku liczby programów, w 2012 roku znacząco wzrosła liczba osób objętych tą formą zabezpieczenia na starość, istotnie wzrosła przeciętna wartość rachunku statystycznego uczestnika PPE i wartość zgromadzonych w tym systemie środków.

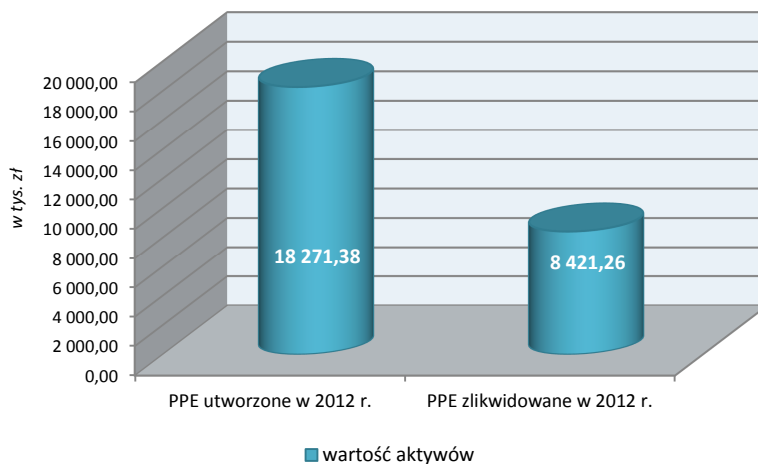
Wykres 9: Liczba uczestników w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2012 roku (wg stanu na 31.12.2012 r.)

Źródło: UKNF; dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Z pozyskanych przez UKNF danych wynika, iż do 33 programów utworzonych w 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 r. przyjęto 8.189 pracowników. Jednocześnie szacowany ubytek uczestników wynikający z likwidacji programów w 2012 r. wyniósł 772 osoby (uwzględniono tu osoby dokonujące w 2012 roku wypłat transferowych oraz osoby, które posiadały środki w programie według stanu na 31.12.2012 r.). Po skompensowaniu tych wielkości, przyrost uczestnictwa netto, uwzględniając tylko programy wpisane i wykreślone w 2012 roku to **7.417 osób**.

Wykres 10: Wartość aktywów w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2012 roku (wg stanu na 31.12.2012 r.)

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Podobne zależności można zaobserwować, porównując wartość aktywów zgromadzonych w programach zarejestrowanych w 2012 r. (częstokroć są to kwoty odprowadzone jedynie za kilka miesięcy, bowiem rejestracja programów dokonywana była na przestrzeni całego roku) z kwotami wypłaconymi tytułem wypłat transferowych z programów zlikwidowanych w 2012 r. i środkami, które jeszcze w tych programach pozostały. Na rachunkach uczestników nowoutworzonych PPE w dniu 31.12.2012 r. zaewidencjonowanych było 18,3 mln zł, przy łącznej kwocie środków zgromadzonych w programach zlikwidowanych w 2012 r. wynoszącej 8,4 mln zł. Zatem już po kilku miesiącach funkcjonowania, nowe PPE zarządzały aktywami ponad 2-krotnie większymi, aniżeli te, które zostały wniesione przez kilka lat działalności do programów wykreślonych w 2012 roku.

Powyższe zestawienia wskazują jednoznacznie, iż spadkowi nominalnej liczby programów w analizowanym okresie nie towarzyszyły inne niepokojące zjawiska, które razem mogłyby świadczyć o stagnacji, bądź swoistej recesji na rynku pracowniczych programów emerytalnych. Przeciwnie, pomimo obniżenia się liczby programów, nastąpił wzrost uczestnictwa i aktywów zgromadzonych w programach. Co więcej, w 2012 roku zostało założonych kilka programów, których skala jest wielokrotnie większa od zasięgu programów, które uległy likwidacji. Znaczenie tych kilku programów dla globalnego rynku PPE w długim okresie będzie z pewnością o wiele istotniejsze, niż kilkudziesięciu programów wykreślonych w 2012 r., spośród których znaczna część od lat była nieaktywna.

10. KONKLUZJE

Umiejscowienie pracowniczych programów emerytalnych w strukturze trójfilarowego w założeniu systemu emerytalnego sprawia, iż dokonanie jakiegokolwiek oceny tego rynku nie jest możliwe bez uwzględnienia czynników kształtujących inne elementy tego systemu. W roku 2012 takimi czynnikami było: rozszerzenie oferty produktowej dostępnej w ramach III filara o instytucję, która dzięki przyznanym preferencjom podatkowym miała zachęcić Polaków do odkładania środków na przyszłą emeryturę (indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego) oraz dyskusja dotycząca modelu wypłat emerytur z II filara, tj. z otwartych funduszy emerytalnych.

Pomimo, iż czynniki te nie wywierały bezpośredniego wpływu na wskaźniki charakteryzujące rynek pracowniczych programów emerytalnych, to jednakże zwrócenie uwagi opinii publicznej na kwestie związane z wysokością przyszłych świadczeń emerytalnych, czy koniecznością uzupełnienia obowiązkowego systemu o dodatkowe środki pochodzące z indywidualnych oszczędności było korzystne także dla instytucji PPE, których zmiany nie dotyczyły. W raporcie poświęconym pracowniczym programom emerytalnym w 2011 roku zwracano uwagę, iż dyskusja dotycząca przesunięcia części składki emerytalnej z otwartych funduszy emerytalnych na indywidualne subkonta ubezpieczonych prowadzone przez ZUS, jaka miała miejsce w 2011 roku, mogła mieć wpływ na wzrost kwoty środków odprowadzanych przez uczestników programów tytułem składki dodatkowej, która po raz pierwszy w historii PPE, przekroczyła 30 mln zł rocznie. W roku 2012 co prawda nie zaobserwowano istotnego przyrostu liczby uczestników, którzy są skłonni do dokonywania dodatkowych wpłat ponad składkę podstawową, jaką otrzymują od pracodawcy, jednakże wartość odprowadzonych do programów składek dodatkowych nie tylko ponownie przekroczyła 30 mln zł, ale też wzrosła o blisko 4 mln zł w porównaniu do 2011 roku.

Dalszemu wzrostowi tego rodzaju wpłat powinna sprzyjać dobra koniunktura na rynku kapitałowym oraz dłużnych papierów wartościowych, jaka miała miejsce w ubiegłym roku. Jak powszechnie wiadomo, efekt wzrostu zainteresowania produktami oszczędnościowymi dostępnymi w ramach tych rynków często następuje z pewnym opóźnieniem, kiedy instytucje finansowe mogą zaprezentować zrealizowane zyski. Połączenie coraz powszechniejszej świadomości społecznej o konieczności dodatkowego oszczędzania na emeryturę z zyskowością produktów kapitałowych dostępnych w ramach III filara oraz skrojone na miarę bieżących możliwości budżetowych przywileje podatkowe zastosowane w produktach trzeciofilarowych powinny z roku na rok przynosić coraz lepsze efekty w postaci sukcesywnego wzrostu zainteresowania oszczędzaniem na ten cel.

Z drugiej strony obserwacja pierwszego roku działalności indywidualnych kont zabezpieczenia emerytalnego, na koniec którego na kontach tych odnotowano niespełna 53 mln zł (dla porównania: do PPE obejmujących swym zasięgiem jedynie pracowników podmiotów, które zdecydowały się utworzyć taki program, w 2012 roku uczestnicy odprowadzili porównywalną kwotę 34,2 mln zł w ramach składki dodatkowej) pozwala na formułowanie wniosków ogólniejszej natury, co do możliwości wygenerowania dodatkowych oszczędności na cele emerytalne. Przy obecnym poziomie świadomości, ale też ze względu na wciąż dla większej części społeczeństwa niesatysfakcjonująco realizowane podstawowe potrzeby bytowe, trudno oczekiwać, by wzrost kwot przeznaczanych na odległe w perspektywie czasowej cele emerytalne następował skokowo.

Z tych też względów rynek produktów trzeciofilarowych należy traktować jako wciąż rozwijający się i nie w pełni dojrzały system, w którym możliwe jest dokonywanie korekt i szukanie bardziej optymalnych rozwiązań, które mogłyby przynieść efekt w postaci zwiększenia globalnej kwoty oszczędności emerytalnych. Próbą takiej zmiany było wprowadzenie do systemu instytucji IKZE. Po pierwszym okresie funkcjonowania na rynku tego produktu widać, iż może wymagać dalszych modyfikacji, bowiem wartość środków akumulowanych w ramach IKZE jest niższa od oczekiwanej. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, na konferencji poświęconej określeniu możliwych kierunków zmian w III filarze systemu emerytalnego, jaka odbyła się 17 września 2012 r. w Warszawie, zaprezentował własną koncepcję produktu, który poprzez przyznane ulgi podatkowe i nieskomplikowaną konstrukcję, miałby uczynić powszechnym indywidualne oszczędzanie na emeryturę. Ze szczegółowymi założeniami projektu Emerytalnych Kont Oszczędnościowych można zapoznać się w serwisie internetowym KNF, gdzie zamieszczony jest zapis z konferencji oraz prezentacja pt. „Co zrobić, żeby się udało? Emerytalne Konto Oszczędnościowe sposobem na wyższą emeryturę.”

W opinii UKNF, pewne usprawnienia powinny objąć także system pracowniczych programów emerytalnych. Patrząc z perspektywy nadzorca tego rynku, widoczne są obszary, w których możliwe byłoby uproszczenie reguł tworzenia, funkcjonowania i obsługi pracowniczych programów emerytalnych, co mogłoby przyczynić się do zwiększenia efektywności tego systemu. Organ nadzoru w 2012 roku podjął działania, których efektem było przedłożenie przez podmioty aktywne na rynku PPE (instytucje finansowe, partnerzy społeczni) własnych propozycji reform. Na podstawie tych propozycji oraz wieloletniego doświadczenia nadzorczego, obecnie UKNF opracowuje kompleksową propozycję możliwych kierunków zmian przepisów regulujących funkcjonowanie pracowniczych programów emerytalnych, która będzie przedmiotem dalszych prac.

Niezależnie od podejmowanych działań na rzecz rozwoju tej formy oszczędzania na emeryturę w przyszłości, docenić należy stosunkowo pozytywny obraz tego rynku w 2012 roku. Na szczególną uwagę zasługuje dynamiczny przyrost aktywów zgromadzonych na rachunkach uczestników programów, które w ciągu roku wzrosły o ponad $\frac{1}{4}$, zaś ich przyrost w wartościach bezwzględnych wyniósł ponad 1,7 mld zł, by na koniec roku aktywa osiągnęły łączną wartość 8,3 mld zł. Co prawda, wzrost wartości aktywów w przeważającej mierze został osiągnięty dzięki wysokim zyskom inwestycyjnym wypracowanym przez instytucje zarządzające środkami w PPE, niemniej widocznym dla wszystkich uczestników programów efektem tego wzrostu jest istotne zwiększenie przeciętnego stanu rachunku PPE (o 4,5 tys. zł w skali roku).

Kolejnym pozytywnym aspektem działalności pracowniczych programów emerytalnych w 2012 roku było zwiększenie liczby pracowników objętych tą formą zabezpieczenia emerytalnego ogółem o blisko 13,5 tys., zaś biorąc pod uwagę tylko liczbę osób, za które odprowadzane były składki podstawowe (tzw. uczestników czynnych) aż o 21,8 tys., co oznacza wzrost o 8% w stosunku do stanu z 2011 roku. Mając na względzie skalę tego rynku, w którym obecnie uczestniczy prawie 360 tys. pracowników, jak i niewielką liczbę programów utworzonych w ciągu 2012 roku, parametr ten należy ocenić pozytywnie.

Jak wskazano wcześniej, pomimo kilkunastoletniego już funkcjonowania pracowniczych programów emerytalnych, rynek ten nadal wykazuje cechy organizmu młodego, nie w pełni ukształtowanego, o czym świadczy choćby nietrwałość zjawisk, z jakimi mamy na nim do czynienia. Praktycznie żadna z obserwacji, jakich dokonano, oceniając rozwój pracowniczych programów emerytalnych w 2011 roku, nie miała kontynuacji w analizowanym okresie. Powyższe dotyczy m.in. skali i struktury wypłat transferowych (wartość zrealizowanych wypłat transferowych stanowiła w 2012 roku zaledwie 10% wypłat transferowych dokonanych do innego PPE w 2011 roku), tempa przyrostu aktywów PPE (w 2011 roku wskaźnik ten wyniósł 5% i był najniższy od 2008 roku, podczas gdy w analizowanym okresie wyniósł 27%), tempa przyrostu wartości składek wnoszonych do programów (w tym przypadku rok 2012 był mniej korzystny, bowiem wartość odprowadzonych składek pozostała praktycznie na poziomie zbliżonym do osiągniętej w 2011 roku, podczas gdy rok wcześniej wzrosła o 10%), wyników inwestycyjnych osiąganych przez instytucje finansowe w ostatnich dwóch latach etc. Dlatego też formułowanie na przyszłość wniosków ogólniejszej natury co do kształtowania się podstawowych wskaźników charakteryzujących rynek PPE, czy też przewidywanych kierunków rozwoju tej formy oszczędzania jest utrudnione.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura PPE według liczby programów w poszczególnych formach	7
Wykres 2. Struktura PPE według liczby uczestników w poszczególnych formach	7
Wykres 3. Struktura PPE według wartości aktywów w poszczególnych formach.....	8
Wykres 4: Rozwój PPE – liczba programów oraz liczba uczestników PPE w latach 1999-2012.....	10
Wykres 5: Struktura PPE utworzonych w 2011 r. i 2012 r. według sposobu określenia składki podstawowej.....	13
Wykres 6: Łączna suma składek odprowadzonych do PPE w danym roku w latach 2007-2012.....	13
Wykres 7: Struktura wypłat transferowych w 2012 r. w poszczególnych formach PPE.....	16
Wykres 8: Aktywa PPE zgromadzone w poszczególnych instytucjach finansowych w latach 2007-2012	17
Wykres 9: Liczba uczestników w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2012 roku (wg stanu na 31.12.2012 r.).....	21
Wykres 10: Wartość aktywów w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2012 roku (wg stanu na 31.12.2012 r.).....	21

SPIS TABEL

Tabela 1. Wybrane dane dot. rynku PPE w latach 2003-2012	6
Tabela 2: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na województwa	8
Tabela 3: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na formę prawną.....	9
Tabela 4: Liczba uczestników czynnych i biernych w PPE (w tys.).....	10
Tabela 5: Struktura rynku PPE według wielkości programów (stan na dzień 31.12.2012 r.).....	11
Tabela 6: Wysokość składki podstawowej określona w umowie zakładowej	12
Tabela 7: Wysokość średniej rocznej składki podstawowej i dodatkowej na uczestnika (w zł).....	14
Tabela 8: Wysokość wypłat oraz średnia wartość wypłaty przypadająca na 1 uczestnika.....	15
Tabela 9: Wartość wypłat transferowych do PPE prowadzonego przez innego pracodawcę	16
Tabela 10: Wypłaty transferowe na IKE	17
Tabela 14: PPE wykreślone w 2012 r.	20

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: UKNF@UKNF.gov.pl

www.UKNF.gov.pl